

EXPERIENȚA MONDIAL PRIVIND PERFECȚIONAREA POLITICILOR DE REDUCERE A OCUPĂRII INFORMALE

Anatolii ROJCO¹, doctor, conferențiar cercetător,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova
Zoia STREMENOVSCAIA², cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

Actualitatea temei este determinată de severitatea problemei ocupării informale și a eficienței scăzute a măsurilor pentru reducerea acesteia în Republica Moldova. Scopul acestei cercetări este de a evalua experiența mondială privind perfecționarea politicilor de reducere a ocupării informale. În studiu au fost folosite următoarele metode: analogia, comparativ, monografic. Rezultatul studiului constă în evaluarea principiilor și măsurilor de reducere a ocupării informale, utilizate în UE.

Cuvinte-cheie: ocupare, sector informal, activitate economică tenebră, rile UE, reducerea ocupării informale, politica fiscală, legislația muncii, reglementarea activității antreprenoriale.

The relevance of the topic stems from the acuteness of the problem of informal employment and low efficiency of measures for its reduction in the Republic of Moldova. The objective of article consists in an assessment of world experience on perfection of policies for reducing informal employment. In the research were used next methods: analogues, comparisons, monographic. The result of the study is the assessment of used in the EU's countries principles and measures on reduction of informal employment.

Keywords: employment, the informal sector, shadow economic activity, EU countries, reducing informal employment, tax policy, labour legislation, business regulation.

JEL Classification: D03, D80, I3, J16, L26, R2.
CZU: 331.526+ 336.225.68.

Introducere. Termenul „sector informal” a apărut pentru prima dată la începutul anilor ‘70 ai secolului XX și a devenit atât de popular, încât în zilele noastre este folosit cu diferite înțelesuri pentru diverse scopuri. În general, sectorul informal poate fi definit ca o activitate specială de producere de bunuri și servicii care nu este înregistrată și nu se ia în evidență în statistica oficială. În acest sens, ocuparea informală poate fi definită ca activitate economică neînregistrată în mod oficial, legată de producerea de bunuri și servicii care nu sunt interzise de lege.

Activitatea economică în sectorul informal sunt de obicei realizate de către producătorii individuali sau de către a-numite întreprinderi necorporative deținute de persoane sau gospodării casnice aparte. Activitatea acestor întreprinderi sau întreprinderi nu se înregistrează în mod stabilit, ci se bazează pe relația de încredere între participanții la producere și este orientată (integral sau parțial) spre crearea produselor și oferirea serviciilor. În practică, aceasta este reprezentată de fermele familiale, magazine, ateliere, gospodării auxiliare, desfășurarea activității independente, „celnoki” etc. Activitatea în sectorul informal este efectuată în principal de către persoane aparte, care lucrează pe cont propriu, asumându-și riscul în calitate de antreprenori independenți (fie individual, fie cu ajutorul membrilor de familie neremunerați). Uneori, acești întreprinderi mici angajează câteiva lucrători remunerați sau asistenți, însă, de regulă, pentru o muncă temporară și nu pe bază permanentă.

Ocuparea informală în sectorul formal al economiei este reprezentată oficial de angajați informali în organizațiile înregistrate; de lucrători angajați oficial, care, pe lângă activitatea de bază îndeplinesc și activități neînregistrate și care primesc venituri suplimentare neoficiale. Sistemul Conturilor Naționale adoptate de Organizația Națiunilor Unite în anul 1993 (SCN-93), o astfel de activitate se definește ca **tenebră** [1].

Deși activitatea economică tenebră include în majoritatea cazurilor activitatea neinterzisă de lege, dar spre deosebire de ocuparea în sectorul informal, ocuparea informală în sectorul formal contribuie la ascunderea sau subestimarea veniturilor reale cu scopul evitării de la plata impozitelor, contribuțiilor sociale și îndeplinirea anumitor sarcini administrative [2, p.22]. În opinia noastră, această activitate are un caracter dublu: din punctul de vedere al angajatului, ea este o sursă de venit din activitatea de muncă, servește sursă informală de venituri

¹ © Anatolii ROJCO, rojco@mail.ru

² © Zoia STREMENOVSCAIA, zoia713@mail.ru

suplimentare, iar din punctul de vedere al angajatorului, care ascunde rezultatele sale de la impozitare – tenebr . În calitate de criteriul de delimitare trebuie s serveasc diferen a obiectivelor acestei activit i pentru angajat și angajator.

Criteriile ocup rii informale i abord rile metodologice de m surare a acestuia în Moldova sunt elaborate în baza materialelor Organizației Internaționale a Muncii. Anume sub egida ei, a 15-a Conferinț Internațional a Statisticienilor Muncii (CISM 15) a adoptat rezoluția privind statistica ocup rii forței de munc în sectorul informal [3]. În conformitate cu rezoluția CISM 15, sectorul informal, în sensul larg, poate fi definit ca totalitatea unit ților activit i economice ocupate de producerea bunurilor și serviciilor, cu obiectivul principal de a asigura cu locul de munc i venituri persoanele implicate în ea. Aceste unit i de obicei funcționeaz la o organizare nesatisf c toare, cu diviziunea slab între munc și capital ca factori de producție. Relații de munc se bazeaz pe ocuparea forței de munc neregulat , personale sau de parteneriat, i nu pe relații contractuale cu garanții formale.

În raportul CIM „Munca decent i economia informal ”, care a fost preg tit pentru examinare la Conferința Internațional a Muncii în anul 2002 [4], a fost propus s se defineasc diferite forme de ocupare informal . Conform acestui raport, ocuparea forței de munc în sectorul informal cuprinde (i) ocuparea forței de munc în sectorul informal, astfel cum este definit de CISM 15 i (ii) alte forme de ocupare informal (de exemplu, ocuparea informal în afara sectorului informal). Pe baza acestei abord ri conceptuale, a 17-a Conferinț Internațional a Statisticienilor Muncii (noiembrie-decembrie 2003) a adoptat *Recomand ri privind defini ia statistic a ocup rii informale* [5].

Conceptual, este necesar s se fac distincția între ocupa i dup doi parametri:

- conform *statutului* profesional:
 - a) lucr tori pe cont propriu;
 - b) angajatori;
 - c) lucr tori familiari neremunera i;
 - d) salaria i;
 - e) membri ai cooperativei;
- conform *tipului* ocup rii:
 - a) formal;
 - b) informal.

În studiul ocup rii formale i informale a popula iei Republicii Moldova se întrebun eaz urm toarele definiții.

Ocuparea în sectorul informal include persoanele, care, indiferent de statutul lor de ocupare, în perioada de raportare au fost angajați la întreprinderile din sectorul informal, având această ocupație (loc de munc), ca activitate principal sau secundar . Întreprinderile sectorului informal sunt definite ca întreprinderi necorporative (adic f r personalitate juridic) i nu sunt înregistrate în modul prev zut.

Dimpotriv , *ocuparea în sectorul formal* este definit ca ocupare la întreprinderile care sunt înregistrate în modul stabilit.

Ocuparea informal în sectorul formal al economiei este prezentat oficial de angajați neoficiali în organizațiile înregistrate; salaria ii angaja i oficial care îndeplinesc la locurile lor de munc , în plus la activit țile de baz i activit i neînregistrate i care primesc venituri suplimentare nu sunt luate în considerare.

Ocuparea informal în afara sectorului informal const în ocuparea informal în sectorul formal i ocuparea în gospod riile casnice.

Ocuparea în gospod riile casnice este informal pentru persoanele ocupate în producerea producției agricole pentru consumul propriu, în cazul în care ei au fost ocupa i 20 i mai multe ore în perioada de raportare. Lucr tori ocupa i informal sunt lucr torii pl ti i, angaja i de gospod riile casnice. Gospod riile care produc produse agricole total sau par ial de vânzare, sunt incluse în num rul de întreprinderi în sectorul formal i informal, în dependen de forma lor juridic de organizare i de înregistrare/neînregistrare în modul stabilit.

Cu toate acestea, persoanele ocupate în producerea producției agricole în exclusivitate pentru consumul propriu mai puțin de 20 de ore în cursul perioadei de raportare nu sunt considerate ocupate. În conformitate cu recomand rile internaționale, din num rul lucr torilor ocupați sunt excluse persoanele care ofer servicii gratuite propriei gospod rii.

Cercet rile anterioare ale autorilor arat , c în domeniul ocup rii populației Republicii Moldova ocuparea informal este una dintre cele mai acute probleme [6]. Această concluzie este confirmat de rezultatele altor studii [7]. Ocuparea informal este actual aproape pentru toate ț rile, inclusiv și ț rile cu economia dezvoltat . Din cauza pierderilor financiare ca urmare a activit i economice tenebre și consecințelor economice

și sociale negative ale ocupării informale, multe țări încearcă să realizeze legalizarea ocupării forței de muncă. Pe baza experienței internaționale se propun direcții principale de perfecționare a politicilor, care ar contribui, în general, la reducerea ocupării informale în Republica Moldova.

În țările Uniunii Europene măsurile guvernamentale de reducere a sectorului informal se bazează pe patru principii de bază :

➤ *măsuri preventive*: scopul lor este de a simplifica procedurile, precum și de a reduce costurile și constrângerile care împiedică crearea și dezvoltarea afacerii, în special a start-up-urilor și întreprinderilor mici; în eliminarea obstacolelor în calea declarării oficiale a activității lor;

➤ *sanțiuni*: scopul lor este de a consolida funcția de supraveghere și aplicarea de sancțiuni adecvate față de cei care beneficiază din activitatea muncitorească nedeclarată, precum și pentru a proteja victimele disponibilizărilor, în special prin îmbunătățirea coordonării între autoritățile competente (organele fiscale, inspecția muncii, poliția);

➤ *cooperarea între statele membre* cu scopul de combatere a fraudei în domeniul asigurării sociale, și ocupării informale în cadrul activităților economice transnaționale;

➤ *campanii de sporire a sensibilizării* publicului cu privire la consecințele negative ale ocupării informale în planul asigurării sociale, precum și a consecințelor în termeni de solidaritate și echitate.

Astfel, politica care vizează rezolvarea problemelor ocupării informale, de obicei, constă în echilibrul între măsurile preventive și sancțiuni. Țările UE, precum și țările OECD și multe țări cu economii în tranziție au obținut o experiență mare în încercarea de a reduce ocuparea informală și activitățile economice informale. Eforturile lor sunt reduse în principal la patru mari categorii:

- Măsuri fiscale și alte măsuri financiare directe;
- Legislația muncii și alte măsuri în domeniul ocupării forței de muncă;
- Extinderea reglementării activității antreprenoriale;
- Măsuri administrative.

A. Politica fiscală

Politica fiscală este unul din instrumentele-cheie în lupta cu sectorul informal. Categoria de impozitare fiscală cuprinde două tipuri de măsuri. Prima, în principal, este orientată spre eliminarea stimulentei pentru evaziunea de la obligațiile fiscale prin reducerea impozitelor din salarii, contribuțiile la asigurările sociale sau alte taxe percepute de la întreprinderi și/sau angajați. A doua – măsurile fiscale directe încearcă să „cuprindă” persoanele (care altfel nu ar plăti impozite) cu ajutorul unor instrumente, cum ar fi sisteme de impozitare condițional-forfetare, care impun obligația de demonstrare a impozitelor asupra angajatorului.

Începând cu mijlocul anilor '90, un șir de țări cu economia emergentă în formare au reformat în mod serios sistemele sale fiscale, în special prin reducerea poverii fiscale asupra resurselor de muncă, mai ales asupra salariilor mici și mijlocii, precum și prin reducerea ratelor de impozitare pe profit a persoanelor juridice concomitent la regirea a bazei de impozitare. Slovacia a efectuat o reformă complexă a sistemului fiscal prin stabilirea unui impozit unic și eliminând majoritatea cazurilor de scutiri de la plata impozitelor. Cea mai mare cotă de impozitare pe profitul persoanelor juridice în prezent variază de la 28 la sută în Republica Cehă la 15 la sută în Letonia și Lituania.

Diferite țări, precum Belgia, Olanda și Franța, au introdus măsuri speciale de reducere a impozitului pe salarii pentru lucrătorii cu salarii mici. Însă, efectul acestei măsuri s-a dovedit a fi ambiguu. În Belgia, de exemplu, reducerea cotelor de impozitare a afectat în mod semnificativ ocuparea forței de muncă înregistrate oficial, ceea ce nu poate fi spus despre Olanda.

Multe țări au introdus diverse stimulente fiscale pentru anumite categorii de lucrători:

➤ în Austria, Canada, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Olanda, Spania și Turcia o caracteristică importantă a impozitării sunt cotele marginale ale contribuțiilor sociale, care au caracterul regresiv în acest component al sistemului impozitului pe venit a persoanelor fizice;

➤ lucrătorii independenți în Republica Cehă, Grecia și Portugalia sunt autorizați de a face contribuții unice sau la cotele mai mici decât contribuțiile angajaților întreprinderilor, iar lucrătorii independenți în Ungaria, Mexic și Spania au acces la regimuri de impozitare speciale simplificate;

➤ unele guverne ale țărilor europene, precum Franța, Belgia, Olanda au introdus stimulente fiscale în acele sectoare în care se observă cel mai înalt nivel de activitate muncitorească neînregistrată (de exemplu, personal casnic pentru menaj, personalul angajat în amenajarea și reparația de case și apartamente).

Un rol important în reforma politicilor fiscale este atribuit extinderii bazei de impozitare ca urmare a necesității urgente de a majora veniturile guvernamentale, de a reduce deficitul bugetar și asigurarea stabilității macroeconomice. În țările cu un nivel ridicat de economie informală deocamdată nu a fost realizat pe deplin

potențialul de majorare a încas rilor prin aplicarea metodelor de impozitare condițional forfetar , care vizează transformarea celor ce eschivează de la plata impozitelor în contribuabili.

Impozitele condițional cumulate sau condițional forfetare sunt impozite bazate pe veniturile nominale, calculate pe baza factorilor cheie, legate de obținerea veniturilor. Aceasta poate fi volumul de vânz ri, cifra de afaceri, numărul de angajați, m rimea întreprinderii, activele contribuabilului etc. Impozitul condițional forfetar în ideal include metodele simple și economic eficiente de evidenț a operațiilor interne și surselor de venit, din care de multe ori are loc evaziunea fiscal în condiții normale. Aceste metode includ taxele unice din activitatea micului business (evalu rile standarde); evaluarea impozitelor prin utilizarea unor indicatori care ajută la evaluarea veniturilor contribuabilului (evalu ri forfetare), precum și colectarea impozitelor minime, indiferent de nivelul real de activitate antreprenorial a contribuabilului (taxe minime condițional forfetare).

Trecerea parțial de la contribuțiile sociale la impozitul pe venit sau impozitul pe consum poate avea un impact favorabil asupra ocup rii forței de munc , inclusiv reducerea stimulentele pentru sub-raportarea veniturilor pe un lucr tor i, prin urmare, creșterea veniturilor fiscale. În plus, consolidarea leg turilor dintre impozitare și beneficiile a teptate poate ajuta la reducerea impactului negativ a poverii fiscale asupra ocup rii forței de munc – de exemplu, prin crearea unei leg turi puternice între contribuțiile achitate și indemnizațiile pensionare a teptate sau accesul la serviciile de săn tate.

Simplificarea administr rii fiscale prin înregistrarea electronic i plata impozitelor reduce costurile de operare și minimizează posibilit țile de corupție. Sistemele fiscale complicate duc la nivelul înalt de evaziune fiscal , chiar și la cotele scăzute. Mai mult decât atât, simplificarea regimului fiscal prin reducerea cotelor de impozitare și eliminarea scutiilor fiscale este principala modalitate de combatere a corupției în administrarea fiscal .

B. Legisla ia muncii

Legisla ia muncii și alte m suri în domeniul ocup rii forței de munc cuprinde toate aspectele legate de angajarea și asigurarea drepturilor fundamentale ale lucr torilor prin stabilirea salariilor minime decente, precum și programe de ocupare a forței de munc menite să ajute angajații în accesul la locurile de munc formale. Reformele pieței forței de munc sunt în stare să reducă stimulentele de a lucra în sectorul informal, pentru întreprinderi și lucr tori, în timp ce programele de ocupare pot ajuta mai bine de a preg ti lucr torii pentru piața muncii formale. Legislația muncii a fost întotdeauna o direcție deosebit de importantă în reducerea ocup rii informale. De exemplu, majorarea flexibilității legislației privind protecția lucr torilor și majorarea salariului minim pot spori stimulentele pentru întreprinderile de a m ri numărul lucr torilor înregistrați oficial.

În multe țări au fost propuse diverse stimulente pentru înregistrarea oficial a activității muncitorești, în special ocuparea forței de munc ocazionale sau temporare, precum și pentru combaterea ocup rii informale. De exemplu, în Ungaria au fost implementate programe, cum ar fi START; START PLUS și START EXTRA, care vizează încadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu posibilități reduse (absolvenți proaspeți de licee, persoane în vârstă peste cincizeci de ani, persoane în căutarea unui loc de munc după concediul pentru îngrijirea copiilor sau de îngrijire a altor rude, sau care doresc să urmeze stagierea) prin scutirea lor de la plata impozitelor, reducerea cotelor de impozitare și m ririlor contribuțiilor de asigurări sociale.

În domeniul relațiilor de munc , întărirea potențialului resurselor umane și competenței inspecției muncii este de obicei un instrument foarte important în lupta împotriva sectorului informal al ocup rii forței de munc . Consolidarea activității de executare și aplicare a sancțiunilor ar putea fi realizat prin: (1) o cooperare mai strânsă între autoritățile competente (în special, autoritățile fiscale, inspectoratele de munc , poliție); (2) majorarea numărului de inspecți pentru controlul condițiilor de munc , îmbun tărirea condițiilor lor de munc și sisteme de remunerare pe baza eficienței activității desfășurate; (3) investițiile în instruire și participare la conferințe internaționale pentru achiziționarea de noi cunoștințe și dobândirea abilităților în domeniile respective.

Acești pași vor contribui inspecțiilor mai frecvente ale întreprinderilor pentru a evalua conformitatea cu cerințele legislative în domeniul relațiilor de munc și condițiilor de munc . De asemenea, se pare că taxele și sancțiunile pentru încălcarea legislației muncii nu au efectul dorit, având în vedere că în timpul inspecțiilor încălcările sunt relevate în două treimi din întreprinderi și angajatori.

Sindicatul de asemenea pot juca un rol în reducerea nivelului ocup rii informale a forței de munc . Ele pot mai bine să evalueze situația în întreprinderile și ramurile industriilor lor, plus în baza negocierilor colective, de a elabora norme care determină astfel de probleme importante, precum salariile, indemnizațiile, achitarea orelor suplimentare și condițiile muncii part-time, fără prejudicii pentru un nivel adecvat de protecție socială. Aceasta va permite angajaților de facto, și nu doar, în conformitate cu legea, de a se bucura de drepturile de munc , deoarece în calitate de parteneri în procesul de reglementare în baza negocierilor, ei vor face astfel încât

angajatorii lor s-aibă mai puține stimulente pentru nerespectarea legislației și activitatea de executare a legii se va realiza mai ușor.

C. Reglementarea activității antreprenoriale

Reglementarea activității antreprenoriale se referă la astfel de aspecte ale practicilor de afaceri, cum ar fi înregistrarea întreprinderii, procedura în mediul de afaceri în general. Reglementarea generală a activității antreprenoriale poate influența, de asemenea, deciziile întreprinderilor privind modalitatea de activare: în mod oficial sau nu. De exemplu, atenuarea cerințelor și reducerea costurilor de înregistrare și licențiere poate spori stimulentele pentru companii de a activa în sectorul formal al economiei. Simplificarea cerințelor procedurale poate avea același efect. Pe de altă parte, pentru guverne este avantajosă crearea unui mediu în care activele întreprinderilor sunt protejate, în care litigiile pot fi rezolvate oportun și echitabil. Există dovezi că o bună administrare publică este un factor pozitiv în stimularea creșterii activității economice formale.

Cel mai important este de a face astfel, încât deschiderea și închiderea întreprinderilor să fie maximal simplificate din aspect administrativ. Experiența arată că un progres semnificativ în acest domeniu este mai important decât realizarea unei serii de pași mici. În multe țări UE este introdusă procedura accelerată de înregistrare a întreprinderilor pentru a facilita acest proces.

În general, îmbunătățirea climatului de afaceri și investițional, simplificarea legalizării firmelor este una dintre cele mai importante sarcini cu care s-au confruntat țările care doresc să reducă dimensiunea sectorului informal.

D. Măsurile administrative

Măsurile administrative includ în principal eforturile îndreptate spre executarea și respectarea legilor. Acestea includ o gamă largă de activități, inclusiv reorganizarea instituțiilor responsabile pentru respectarea legilor, majorarea capacității lor și introducerea unor sancțiuni mai dure pentru încălcări. În același timp, măsurile administrative pot include educația și informarea publicului în ceea ce privește perspectivele viitoare pentru întreprinderi și persoane fizice, în dependență de faptul dacă ei vor alege ocuparea în sectorul formal sau informal.

Principalul instrument al inspecțiilor de muncă, sociale și fiscale în domeniul identificării activității muncitorești informale este o vizită neașteptată la întreprindere cu determinarea identității tuturor celor prezenți în timpul verificării. Acest instrument este adesea destul de eficient, care permite de a garanta faptul că majoritatea angajaților sunt ocupați în mod oficial. În anul 1998, Belgia a început eliberarea cartelelor de asigurare socială (Social Security Card), cerând ca toți angajații să aibă cu sine aceste cartele la locul de muncă: aceasta a permis mai rapid și mai fiabil efectuarea controlului de către inspectorii sociali ai Inspecției Muncii.

În vederea realizării obiectivelor politice relevante este necesar de a realiza măsurile de consolidare instituțională a Ministerului muncii (resurse umane, instruire, asistență tehnică), precum și consolidarea coordonării între instituțiile guvernamentale de resort (administrarea asigurării sociale, agenția de dezvoltare a antreprenoriatului și consiliere cu privire la competitivitate), având scopul ca ministerele și departamentele să-și asume un rol mult mai complex în asistarea reducerii ocupării informale.

Sensibilizarea publicului și instruirea sunt elementul final într-o strategie complexă de reducere a nivelului de activitate economică informală. Modul în care angajatorii și persoanele fizice evaluează costurile și beneficiile angajării oficiale sau ascunderea activității lor economice, depinde de percepția și atitudinea lor față de economia informală, eficiența serviciilor publice, riscurilor și costurilor în cazul de detectare a activității lor informale, echitatea „sistemului” etc. În combinație cu condițiile rezonabile cadru (fixe) (taxe și reglementări rezonabile, instituții puternice), sensibilizarea publicului poate schimba situația și aduce societatea la un astfel de „punct critic”, în care ocuparea informală va fi ceva anormal.

Concluzii. *Astfel, în general, există o gamă largă de măsuri care pot fi efectuate cu scopul de a reduce ocuparea forței de muncă informală, și în practica internațională ele combină, de obicei, politica „morcovului și bățului”.* Experiența internațională arată următoarele:

➤ Principalul instrument la dispoziția inspecțiilor de muncă, sociale și fiscale în domeniul identificării ocupării informale este o vizită neașteptată la întreprindere cu determinarea identității tuturor celor prezenți în timpul verificării, urmat de sancțiuni ulterioare în cazul nerespectării legislației. În timp ce unele instituții guvernamentale, de regulă, participă la rezolvarea problemelor ocupării informale, experiența internațională recomandă atribuirea acestei funcții unei singure autorități, care facilitează armonizarea acțiunilor lor și care vizează realizarea acestei sarcini. Consolidarea capacității instituționale (resurse umane, instruire, asistență tehnică), instituții care lucrează în domeniul respectării legislației muncii și schimbul de informații (unirea bazelor de date electronice), precum și o cooperare mai strânsă între inspecțiile muncii, sociale și fiscale au o valoare esențială în detectarea încălcărilor.

➤ În ciuda faptului că măsurile consolidate de control (inspecțiile amânate, amenzi și sancțiuni mai mari) facilitează tranziția lucrătorilor din sectorul complet tenebru spre o activitate muncitorească parțial declarată, ele, totuși, nu erau în măsură să elimine sau să reducă în mod semnificativ ocuparea informală. Intrarea pe piața muncii formale este asigurată nu doar prin măsurile restrictive împotriva angajării ilegale și majorarea sancțiunilor pentru contravenienți. În mod necesar se prezintă o combinație a politicilor de monitorizare și promovare a legalizării ocupării forței de muncă.

➤ Măsurile preventive includ simplificarea procedurilor, precum și înlăturarea barierelor, care împiedică crearea și dezvoltarea întreprinderilor, în special, a întreprinderilor mici; eliminarea stimulentei pentru ocuparea forței de muncă informală atât de către angajator, cât și de angajați.

➤ Implicarea partenerilor sociali (angajatorilor și sindicatelor) are o importanță semnificativă pentru reducerea ocupării informale în sectoarele activităților lor. Se recomandă încurajarea lucrului în echipă cu ei, efectuarea lucrului de sensibilizare cu privire la problemele întâmpinate de către angajatori în legătură cu ocuparea informală, precum și nevoia de negociere a contractelor colective în scopul legalizării ocupării.

➤ Schimbarea percepțiilor despre activitatea muncitorească informală este una din strategii. Sensibilizarea publicului și instruirea sunt elementul final într-o strategie complexă de reducere a nivelului activității economice informale. Mulți beneficiari potențiali pot ignora sau pur și simplu știu puțin despre problemele cu care ei se confruntă, lucrând informal, inclusiv lipsa de oportunități de a obține concediul medical sau de îngrijire a copilului, de omaj sau asigurare cu pensie pentru anii de muncă informală; sau pot ști puțin despre sprijinul financiar sau tehnic pentru întreprinderile mici și mijlocii de către stat; sau, privind cerințele simplificate pentru întreprinderile mici și mijlocii adoptate în scopul de a promova formalizarea ocupării forței de muncă în țară. Guvernul ar trebui să utilizeze mass-media, în special pentru campanii la radio și televiziune de difuzare a informațiilor despre beneficiile angajării oficiale a forței de muncă, în special în întreprinderile mici și mijlocii. Campaniile de informare ar putea să vizeze sectoarele în care se observă cel mai înalt nivel de ocupare a forței de muncă informală. De asemenea, campanii de sensibilizare ar putea viza publicul tânăr.

Referințe bibliografice

1. Resolution Concerning the International Classification of Status in Employment (ICSE), adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statisticians. International Labour Organization. Geneva: International Labour Office, 1993, January. [Accesat 31 ianuarie 2016]. Disponibil: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087562.pdf
2. . . . : . 1999, 12, . 22-27.
3. Resolution Concerning Statistics of Employment in The Informal Sector, adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statisticians. International Labour Organization. Geneva: International Labour Office, 1993, January. [Accesat 15 ianuarie 2016]. Disponibil: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087484.pdf
4. Decent Work and the Informal Economy. International Labour Organization. Geneva: International Labour Office, 2002. [Accesat 11 noiembrie 2016]. Disponibil: <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc90/pdf/rep-vi.pdf>
5. Guidelines Concerning a statistical Definition of Informal Employment. International Labour Organization. Geneva: International Labour Office, 2003. [Accesat 31 octombrie 2016]. Disponibil: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087622.pdf
6. . . . : . In: Creșterea economică în condițiile globalizării = Economic growth in conditions of globalization: conferința internațională teoretico-practică, ediția a XI-a, 13-14 octombrie 2016. Chișinău: INCE, 2016. vol. 2, pp. 236-241. ISBN 978-99754000-6-0.
7. EFROS, Stela. Aspecte ale antreprenoriatului constructiv în contextul relațiilor economice de piață = Aspects of constructive entrepreneurship in the market economic relations. In: Economie și Sociologie = Economy and Sociology. 2013, nr. 2, pp. 134-148. ISSN 1857-4130.
7. SAVELIEVA, G., TARAGAN, R., TOMCEAC, A. Experiența internațională în domeniul promovării politicilor de ocupare a forței de muncă în contextul îmbătrânirii demografice. În: Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică. Chișinău, 2013, ediția a III-a, pp. 186-191. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5

Recomandat spre publicare: 19.12.2016